

Charta 77 dnes a zítra

Ladislav Hejdánek

in: Týdeník Rozhlas — na týden od 2. 4. do 8. 4. 1990, 1990, n. 14, p. 2

This is an original record of the following document:

[Charta 77 dnes a zítra](#)

in: Týdeník Rozhlas — na týden od 2. 4. do 8. 4. 1990, 1990, č. 14, str. 2

jedná se o původní záznam tohoto dokumentu:

[Charta 77 dnes a zítra](#)

◆ projev, česky, vznik: nedatováno, nejspíš 16. 3. 1990 ◆ poznámka: pro Československý rozhlas, vysíláno 18. 3. 1990; příprava viz Myšlenkový deník z 16. 3. 1990

◆ speech, Czech, origin: nedatováno, nejspíš 16. 3. 1990

Charta 77 dnes a zítra [1990]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *Charta 77* představuje docela zvláštní fenomén, jak způsobem svého vzniku a dalšího působení, tak obsahem a smyslem svého základního prohlášení, které bylo zveřejněno v prvních dnech roku 1977. Okolnosti, které tehdy vzniku *Charty* předcházely a které *Chartu 77* provázely, mohou mít určitý význam pro objasnění některých stránek tohoto fenoménu, ale nemohou jej vysvětlit, aniž by se jim ztrácelo to nejpodstatnější. Sama myšlenka byla dost prostá. Vláda a celý stát se zavázaly mezinárodními smlouvami respektovat základní lidská a občanská práva aktem ratifikace dvou mezinárodních dokumentů, známé 120, a tak se tyto dokumenty staly součástí našeho právního řádu.

První dokument *Charty 77*, podepsaný prvními třemi mluvčími, filosofem Janem Patočkou, diplomatem a historikem Jiřím Hájkem a dramatikem Václavem Havlem, upozornil na závažné rozpory mezi československou právní a vůbec společenskou skutečností a mezi oněmi ratifikovanými dokumenty a hned také nabídl pomoc při jejich odstraňování.

Vláda, úřady a tisk na to reagovaly nepřiměřeně velkou protiakcí, která vyústila v pravý opak toho, co bylo záměrem. Panická reakce prozradila, že politické vedení nikdy nemělo v úmyslu se smyslu ratifikovaných dokumentů držet a zároveň představovala první jejich masivní porušení. Z jednorázového dokumentu, po němž mohla následovat docela kultivovaná jednání u stolu, se stal program pro mnoho dalších let. Málokdo mohl očekávat, že *Charta 77* bude představovat to, čeho jsme pak byli svědky. Navzdory šikanám, exekucím a mnohým absurdním soudním rozsudkům, jimiž se pokoušeli z mezinárodních závazků učinit roztrhaný cár papíru a z myšlenky lidských práv pouhý ideologický nástroj, jehož ostří se může podle potřeby obracet sem i tam, získávala lidská a občanská práva na závažnosti, pronikala do povědomí lidí, samozřejmě především všude tam, kde se dostávala do nerovného konfliktu s mocí, a probouzela smysl pro právo, spravedlnost a také právní myšlení.

Až potud by mohlo vše vypadat tak, že po pronikavé změně naší vnitřní situace se další aktivita *Charty 77* stane problematickou, ne-li přímo zbytečnou. Každým dalším krokem si budeme upevňovat svůj právní řád, budeme si budovat kontrolní mechanismy na základě zkušeností v jiných demokratických zemích. Občané budou mít všechny předpoklady pro to, aby se v případech nespravedlivých rozhodnutí mohli bránit a odvolávat.

Proto má mnoho lidí jak mimo *Chartu*, tak řada jejích signatářů dojem, že *Charta* ve své dosavadní podobě ztrácí svou oprávněnost nebo přinejmenším schopnost účinně pracovat. Někteří se podjali práce v jiných seskupeních, organizacích, hnutích a stranách a jiní jsou přesvědčeni o nutnosti základních změn *Charty 77*, které by prospěly její větší akceschopnosti. V obou případech je však nedoceněno právě to, čím je *Charta 77* specifická a přímo snad jedinečná, a to nejen v naší společnosti, ale i ve společnostech našich sousedů z bývalého sovětského bloku a dokonce i ve srovnání s mnoha organizacemi v západních zemích, které rovněž usilují o zvýšení respektu k základním lidským a občanským právům a o možnosti lepšího uplatňování lidských svobod, ať už v jejich vlastních společnostech nebo, a to mnohem častěji, ve společnostech, kde jsou lidská práva ještě hojně porušována. Je velmi pravděpodobné, že se mnoho podobných hlasů ozve i na připravovaném setkání všech signatářů *Charty 77*, kde se má diskutovat o budoucnosti tohoto společenství.

Rád bych při této příležitosti vyslovil své přesvědčení, že se po vnější stránce nemůže nebo by se nemělo na podobě *Charty 77* nic měnit, zejména nikoliv to, co vyplývá v této věci ze základního dokumentu. Pro usnadnění některých organizačních záležitostí by snad mohl být ustaven maličký sekretariát, aby napříště zatížení mluvčích bylo co nejmenší a aby se mohli plně věnovat záležitostem podstatným. Ve změněných podmínkách se ovšem i to, co se nemění, stává nutně čímsi jiným. Bude třeba rozvažovat o tom, co se dnes při nezměněných zásadách z *Charty 77* stane, respektive co se z ní může a má stát.

Všichni víme, že ani nejlépe spravované občanské společnosti se nevyhnou nesnázím a krizím a také nejružnějším nespravedlnostem. Tam, kde jsou nejhorší a nejnápadnější nemoci překonány a odstraněny,

dostávají se do popředí nemoci do té doby málo rozšířené a někdy i zcela neznámé. To platí jak pro organismus, tak pro obec, pro společnost. Západní společnosti vykazují celou řadu chorob, s kterými bychom už dnes měli počítat. Jistě k tomu přibudou i mnohé naše vlastní, specifické pro období přechodu k novému uspořádání občanských záležitostí. Nepochybně tu vznikne mnoho nových příležitostí, při nichž *Charta 77* při naprosto nezměněných zásadách bude muset plnit nové, někdy od dosavadních velmi odlišné úkoly.

Obecně a velmi zkráceně by bylo možno zdůraznit především dva z nich. *Charta 77* nikdy nepředstavovala politické uskupení s příslušným programem, ale sledovala základní mravní imperativ, na němž je myšlenka lidských práv a svobod založena. Z toho vyplývá dvojitý úkol. Myšlenkově je zapotřebí lidskou svobodu a nezadatelná práva na ní založená nově pojmut a zdůvodnit, neboť dosavadní přirozenoprávní ideologie je neudržitelná a jiná nebyla dosud vypracována. To je úkol spíše intelektuální a povahou svých nároků bude vyžadovat značnou profesionalitu možných řešitelů.

Druhý úkol však zůstává svou šíří výzvou pro každého. Lidský individuální i společenský život v moderních společnostech ztrácel svou mravní dimenzi. *Charta 77* představovala v minulých letech nejen politickou a všeobecně občanskou, ale také a *de facto* především mravní autoritu. Právě tuto svou autoritu by si měla udržovat, hájit a prohlubovat, neboť přinejmenším dosud je v tom ohledu nenahraditelná pro zdůrazňované povědomí nejužší, ale specifické spojitosti mezi mravní kvalitou a politickou kvalitou občanského života. To je něco, co nelze očekávat přinejmenším pro nejbližší dobu od církví, protože si něco takového zatím ani nezačaly uvědomovat. Ale přesto se *Charta* církvi něčím podobá. Není to společenství s konkrétními, omezenými zájmy a cíli, ale její cíle nikdy nejsou na dosah a její úkoly nikdy nekončí. Proto nekončí ani potřeba její další existence, pokud se svým zásadám nezpronevěří.